

Attending Minyan at the Risk of Death

1) Hidden in Thunder, Esther Farbstein pp. 409 - 16

Several archival documents reflect the insistence of many people on communal prayer, even at the risk of their lives. Yerachmiel Bierman of the Łódź ghetto preserved a few of them. In a secret account entitled "Where and How People Pray in the Ghetto" and "On Prayer in the Ghetto," Bierman documented a vibrant world of underground prayer. Among other things, he copied small posters that had been put up in the rooms in which they gathered for services. One of them, about "the preservation of health," asks sick people to stay away from communal prayer services so as to prevent the spread of disease. Between the lines we can see how adamant Jews were about praying with the community even when they were imprisoned and sick. . .

In Warsaw, the heart of Polish synagogue life, despite the draconian regulations there were more than 600 secret minyanim in courtyards and some 1500 minyanim altogether, according to Ringelblum's estimate. They met in private homes, factories, or rabbis' homes, with sentries posted constantly to watch for Germans. Minyanim met regularly in the homes of the Piaseczno Rebbe, the Sochaczew Rebbe (Rabbi David Bornstein), and Rabbi Menachem Ziemba, as well as in many other places that were kept secret from all but the worshippers. Services were even held during forced labor, as Ringelblum wrote:

Scenes from the lives of the Jews of Poland. Especially interesting: a minyan in the field. Jews from a shtetl are working outside, clearing away snow. An elderly Jew has to say Kaddish. Seeing that the soldier has turned aside, he turns around, and a minyan of Jews responds Amen' at the end of his Kaddish.

On Pesach 1940, Kaplan wrote: The synagogues are closed, but in every courtyard there is a holiday service, and cantors sing the prayers and hymns in their sweet voices." . .

Nevertheless, due to the danger of participating in clandestine minyanim, people tended to prefer small ones. Some tried not to have more than ten men in a minyan, so as to avoid life-endangering traffic of worshippers. Most people preferred to pray privately, alone in their prayers.

2) GUIDANCE to Shuls and Communities ON REOPENING Presented by the Orthodox Union and the Rabbinical Council of America May 8, 2020 – 14 Iyar, 5780

9. OUTDOOR MINYANIM

Outdoor Minyanim should also not be allowed until – at the very least – the successful and verified safe completion of the local government's first stages of communal reopening.

3) שו"ת ממעמקים ב' - י"א

שאלה ביום י"ג אלול תש"ב הוציא הצר הצורך הנאצי ימ"ש את הצו שאסור ליהודים כלואי הגיטו לברך את ה' במקהלות ולהתאמץ בבתי כנסיות ובתי מדרשות לתורה ולתפלה ולזעוק לה' בצר להם ולהפיל לפניו תחינה שיעזור להם ויושיע לחלץ נפשם מן המיצר ולפדותם מרדת שחת

כלואי הגיטו שבורי הלב ונדכאי הרוח רצוצי הגוף ומרי הנפש אחרי יום של עבודת כפיה מפרכת נוהגים היו לנשות את עמלם בהתאספם במקדש מעט בית הכנסת ובית המדרש ולקבוע עתים לתורה מפי מלמדים להועיל בחברות ש"ס ומשניות ולשמוע דבר תוכחה ומוסר עידוד ונוחם מפי רבנים ודרשנים שהנעימו מדברותיהם והעניקו לשומעים מצוף אמרי נועם של דברי חז"ל ונסכו לתוכם רוח תקוה ובטחון אמונה ויראה בקדוש ישראל צורו וגואלו שיקום להשיב נקם לצריו ולמחוץ ראש הפתן הנאצי על ארץ רבה ורבבות אלפי ישראל יזכו לראות בעיניהם נקמת דם עבדיו השפוך . . .

הנה הרשעים הארורים שלבם האכזר חרש אך רע כל היום על זרע עם קדוש מעינם לא נעלם מקור הכוח והעידוד הנובע ממקומות התורה והתפלה ומאחר כל מגמתם ושאיפתם היתה להכניס בלבבות הכלואים רוח של יאוש ואבדן עצה לכן הם גזרו כאמור את גזרתם שאסור ליהודים כלואי הגיטו לברך את ה' במקהלות בבתי הכנסת ובתי המדרש ולהתאסף שם לשם תפלה ולימוד וכל העובר על הפקודה אחת דתו להמית דאו בזמן ההוא בא אלי ר' נפתלי וויינטרויב הי"ד גבאי בית הכנסת של גפינוביץ הי"ד ושאל אותי כדינה של תורה אם מחויב הוא להסתכן במכנת גוף ונפש לילך להתפלל בציבור . . .

4) תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עד עמוד א

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוּצדק: נימנו וגמרו בעלית בית נתזה בלוד: כל עבירות שבתורה אם אומרין לאדם עבור ואל תהרג - יעבור ואל יהרג, חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים.

5) רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה א

כל בית ישראל מצווין על קדוש השם הגדול הזה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל, ומוזהרין שלא לחללו שנאמר ולא תחללו את שם קדשי, כיצד כשיעמוד עובד כוכבים ויאנוס את ישראל לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה או יהרגו יעבור ואל יהרג שנאמר במצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וחי בהם ולא שימות בהם, ואם מת ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו.

6) תוספות מסכת עבודה זרה דף ג עמוד א

שלא השתחוו לצלם - אומר ר"ת דצלם דנבוכדנצר לאו עבודת כוכבים הוא אלא אנדרטי עשוי לכבוד המלך ובהכי ניחא דנקט גבי אברהם שלא עבד עבודת כוכבים ובחנניה מישאל ועזריה שלא השתחוו לצלם וניחא נמי הא דאמרין בפרק אלו נערו (כתובות דף לג:) אלמלי נגדו לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא ואילו היה עבודת כוכבים ממש חס ושלום כי מדאגת שום יסורין שבעולם לא היו משתחווים לצלם ...

7) נמוקי יוסף על הר"ף סנהדרין דף יח/א

והמקדש את השם ומוסר עצמו למיתה על קדושת שמו ומצותיו [סנהדרין דף קי ע"ב] עליו הכתוב אומר אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח וכל היכא דאמר יעבור ואל יהרג אין לו למסור עצמו למיתה על קדושת השם ואם מסר הרי זה מתחייב בנפשו אבל אם הוא אדם גדול וחסידי ירא שמים ורואה שהדור פרוץ בכך רשאי לקדש השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה כדי שיראו העם וילמדו ליראה את השם לאהבו בכל לבם והיינו דאמרין [פסחים דף נג ע"ב] מה ראו חנניה מישאל ועזריה שהפילו את עצמן לכבשן האש פירוש ולא השתחוו לצלם שהרי לאו ע"ז היתה אלא אנדרטי של מלכים לכבוד בעלמא אלא מתוך שהיו רובן טועין וסבורים שהיתה ע"ז היה קדוש השם במה שעשאו ואמרין נמי במדרש מה לך יוצא ליסקל שמלתי את בני מה לך יוצא ליצלב שנטלתי את הלולב דמשמע שהיו מוסרין עצמן על קדושת השם לפני משורת הדין דודאי לא היו מחוייבין בכך אפילו בשעת הגזירה כיון שבידם להעביר ולבטלם אלא דאפ"ה היו נהרגין מפני שהיתה השעה צריכה לכך:

8) תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עד עמוד א וב

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא שלא בשעת השמד, אבל בשעת השמד - אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור. כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: אפילו שלא בשעת השמד, לא אמרו אלא בצניעא, אבל בפרהסיא - אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור. - מאי מצוה קלה? - אמר רבא בר יצחק אמר רב: אפילו לשנויי ערקתא דמסאנא.

9) רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה ג

וכל הדברים האלו שלא בשעת הגזרה אבל בשעת הגזרה והוא שיעמוד מלך רשע כנבוכדנצר וחביריו ויגזור גזרה על ישראל לבטל דתם או מצוה מן המצוות, יהרג ואל יעבור אפילו על אחת משאר מצוות בין נאנס בתוך עשרה בין נאנס בינו לבין עובדי כוכבים

10) שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קנו סעיף א

כל העבירות שבתורה, חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים, אם אומרים לו לאדם שיעבור עליהם או יהרג, אם הוא בצנעה יעבור ואל יהרג. ואם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג, רשאי, אם העובד כוכבים מכין להעבירו על דת. הגה: ואם יוכל להציל עצמו בכל אשר לו, צריך ליתן הכל ולא יעבור לא תעשה. (ר"ן פרק לולב הגזול ורשב"א וראב"ד וריב"ש סימן שפ"ז). . ואם הוא בפרהסיא, דהיינו בפני עשרה מישראל, חייב ליהרג ולא יעבור אם העובד כוכבים מכין להעבירו על דת אפילו על ערקתא דמסאנא (ב"י). אבל אם אינו מכין אלא להנאתו, יעבור ולא יהרג. ואם הוא שעת הגזירה על ישראל לבדם, (ב"י בשם נ"י), אפילו אערקתא דמסאנא (פירוש רצועת המנעל) יהרג ואל יעבור. הגה: ודוקא אם רוצים להעבירו במצות לא תעשה, אבל אם גזרו גזרה שלא לקיים מצות עשה, אין צריך לקיימו ושיהרג (ר"ן פרק במה טומנין ונ"י פרק סורר ומורה). מיהו אם השעה צריכה לכך, ורוצה ליהרג ולקיימו, הרשות בידו (מהרי"ק שורש פ"ח/קל"ז/ בשם הר"ן).

11) תשובות הגאונים - גאוני מזרח ומערב סימן קמא

דניאל קא מסיר נפשיה לקטלא משום האי מצוה והא וודאי קושיא על מאן דאמר תפלת ערבית רשות היכי מסר דניאל נפשיה על מלתא

Attending Minyan at the Risk of Death

דאפי' חובה ליתא ופירוקא דתרין קושיא למאן דאמר תפלת ערבית חובה מחייב אינש למסור נפשיה על הנך תלת מצות דנמנו וגמרו בעלית בית נתזה בלוד והא דמסר דניאל נפשיה משום שמדא דכי אתי רבין א"ר יוחנן ל"ש אלא שלא בשעת השמד אבל בשעת השמד יהרג ואל יעבור ואמרי' אמר רבה בר רב יצחק אמר רב אפי' ערקתא דמסנא דרגילי ישראל למלבש אובס חי למלבש הא סומקי והדא מילתא אפי' לשנוי דאף על מנהגא מחייב למימסר נפשיה וכיון דאית למימסר דלפום הכי מסר דניאל נפשיה

(12) שו"ת רדב"ז חלק ד סימן צב (אלף קסג)

וא"ת דניאל איך מסר נפשו על התפלה ויש לומר לפי שראה הדור פרוץ ורצה לגדור גדר כדי שידעו כל ישראל גודל מעלת התפלה ולפנים משורת הדין עבד. ולפי שטת האחרונים שכתבתי למעלה שמדת חסידות הוא למסור נפשו אעפ"י שאינו מן הדין לא קשיא מידי דמדת חסידות עשה.

(13) מלבי"ם דניאל פרק ו (יא)

ודניאל אף שידע שנרשם הכתב, נכנס לביתו וחלונות פתוחים לו בעלייתו נגד ירושלים, ושלוש פעמים ביום כרע על ברכיו והתפלל והודה לפני אלוקיו כל עומת שהיה עושה לפני זאת, באר שאף שדניאל ידע מגזירה זאת, לא בטל תפלותיו ג' פעמים ביום ולא התחבא להתפלל בבית אחר שלא ידעו היכן הוא, או בביתו במקום מוצנע, רק נכנס לביתו ועלה אל העליה שהיו חלונותיה פתוחים לצד דרום שהוא לצד ירושלים, והתפלל בכריעה, בענין שכל השכנים יכלו לראות דרך החלונות הפתוחים שהוא כורע על ברכיו ומתפלל, אולם למה עשה כן, והלא לא היה מחייב למסור נפשו בעבור מ"ע, בפרט לדעת הרמב"ן שתפלה דרבנן, והמלך לא נתכוין להעביר על דת, ולמה הכניס את עצמו בסכנה זו, מפרש כל קבל די הוה עביד מן קדמת דנה, ר"ל שדת המלך לא היה להעביר על דת, ולמנוע שום אדם מעשות חובתו המצווה עליו מאת ה', וטעם הגזירה לא היה רק שמי שירצה לבקש בקשה חדשה פרטית יבקשנה מן המלך והוא יעשה בקשתו, וא"צ לבקש מאלקים ואדם, אבל אין בכלל זה התפלה התמידית שאינו מבקש בקשה חדשה רק מודה לה' ומשבח ומתפלל עניי הכלל, כמו על החיים ועל סליחת עון וכדומה, שאין זה ענין אל המלך כלל, זה לא היה בכלל הדת לפי התכלית שניתן הדת הזה שהיה ענינו להגיד שהמלך מוכן למלאות בקשת כל שואל, וז"ש אחר שנודע לכל שדניאל מתפלל תפלה כזאת בכל יום שלשה פעמים תמיד מצד דתו, ועל זה אינו מוזהר מן המלך שלא כיון ליה כלל לבטל מצוה ולהעביר איש ממצות אלוקיו ובהגזירה כתוב די לא יבעא בעו, דהיינו שלא לבקש בקשה, ובדניאל כתוב מצלא ומודה, והבדל גדול יש בין מתפלל ובין מבקש, שהתפלה לא תהיה רק לאלקים, ולא נמצא מאדם לאדם בשום מקום ששוף נפשו להשם לבד, וזה אינו כלל בכלל הפקודה, ועל זה בטח דניאל ולא התירא:

(14) שו"ת ממעמקים ב' - י"א

להורות לאחרים הלכה למעשה שחייבים הם למסור את הנפש על תורה ותפלה בודאי שאי אפשר

(15) שו"ת היכל יצחק אבן העזר א סימן כד (כ)

ומיהו יהיבנא ליה שבמקרה של רוצחים עכו"ם מזויינים בכוונה להשמיד מזרעו של אברהם אבינו, נטולי הגנה, מתוך שנאה פראית טמאה, לא לשם ממון ולא לשם חמדה אלא לשם השמדה גרידא ועפ"י צו מלכותם, חזקה שעשו מה שהחליטו במסיבות של השואה האיזומה שעברה על אחינו הי"ד בארצות הכיבוש של הנאצים ימ"ש.

16) **The Echo of the Nazi Holocaust in Rabbinic Literature, Rabbi Dr H. J. Zimmels, p. 244**

One of the differences between the Nazi persecution and all other persecutions is seen by some Rabbis in the lack of any religious motive. The Nazis did not want the Jews to give up their religion. Punishment was even meted out to those newly converted to Christianity. Hence the Nazi laws against the Jews in Germany (and Austria) did not bear any specific anti-religious character. Indeed when one studies the work of Blau on the Nazi legislation one cannot find a single law which was directly anti-religious. It is worth repeating that the prohibition of shehitah without prior stunning was not expressed to be part of a public anti-religious campaign but was issued, so they claimed, for humanitarian reasons to avoid cruelty to animals.

The burning of synagogues in Germany and Austria on 10 November 1938 and later in Poland during the war never bore a religious character. The synagogues were not turned into churches, but were destroyed or left bare for the time being. The burning of Hebrew books was by no means similar in nature to the burning of the Talmud in Paris in 1242 and in Rome in 1556. They were burned solely to offend the Jews. In fact the burning of Hebrew books was usually the work of the mob or soldiery as in some places the high value of the books was appreciated and they were confiscated and sent to Rosenberg's institute in Frankfurt am Main.